

CÂTEVA PRECIZĂRI CU PRIVIRE LA RELAȚIA DINTRE PROTESTANTISM ȘI MODERNITATE

Autor: Virgil Iordache | 11 ianuarie 2022

Intuiția pe care o am este că teologia academică a fiecărei confesiuni e destul de mult decuplată de practicile sociale și politice ale oamenilor din acea confesiune. Elemente din gândirea teologică (discursivă) pot fi folosite sau nu la luarea deciziilor, alături de multe alte resurse și în funcție de interese extrareligioase. În arenele de acțiune de tip ostromian toate situațiile sunt relativ unice, capitalul spiritual jucând un rol alături de mulți alți factori.

De exemplu, Pogue (2016) analizează în teza sa de doctorat felul cum protestanții americani au ajuns să se poziționeze împotriva ecologismului. A fost un proces social de trecere de la o atitudine de simpatizare a problemei deteriorării naturii la asumarea unei agende explicit anti-ecologice, cauza trecerii fiind instrumentalizarea de către stânga americană a temei respective împotriva intereselor economice ale protestanților potenți economic. Finalmente toată lumea din comunitate s-a aliniat agendei anti-ecologice, fără nicio legătură cu aspectele teologice.

Exprimarea pe plan lumesc a unei confesiuni pare să se muleaze pe specificul socio-cultural și pe interesele economice ale comunităților care o adoptă. Dacă e capitalismul sau nu legat cauzal de protestantism și în ce măsură este o chestiune de cercetare/reconstrucție empirică în stilul celor ale lui D. C. North, nu de o schemă generală de argumentare prin corelație spațială, geografică. Simpla corelație nu denotă cauzalitate. E rezonabil să credem că protestantismul va fi avut vreo influență în generarea instituțiilor capitaliste, într-o cauzalitate multivariată (Harper, 2008), dar care e ponderea factorului spiritual, al identității teologice protestante, nu putem spune de la bun început. Tema generală este legată de clarificarea relațiilor dintre idei și practica socială, în particular a ideilor teologice academice (Mangudakis 2001). Spun academice în sens larg, referindu-mă la ce este discursivizat, scris în cărți și circulat,

pentru că în ortodoxie teologia are și alte înțelesuri, conform tradiției patristice.

Ar mai fi de observat că, indiferent de adevărul factual, din punctul de vedere al comunicării, faptul că această teză s-a vehiculat îndelung și ca având autoritate poate atrage reacții anti-capitaliste din zona ortodoxă sau chiar din cea catolică, pentru a nu fi asociați cu protestantismul. Neînțelegerea proceselor de către persoanele neinstruite poate duce, cu titlu de ipoteză, la astfel de reacții de respingere și de abandon în structuri economice defavorabile. În timp ce în societăți care au cu totul alt tip de spiritualitate, ca cea japoneză, de exemplu, nu a apărut un astfel de fenomen, instituțiile capitaliste fiind rapid, la scară istorică, asimilate. Respingerea de la bun început a relevanței cauzale a corelațiilor în interesul naturalizării instituțiilor capitaliste în societăți neprotestante nu e nici ea rezonabilă, fiind lipsită de onestitate intelectuală. Din perspectivă hayekiană, instituțiile capitaliste oricum ar fi evoluat, prin selecție grupală, și se pot transmite prin imitare câtă vreme nu sunt puțin compatibile cu regulile informale din spațiile sociale respective și generează costuri prea mari în funcționarea societății.

Imagine: Katowice Protestant Church; Sursa: Wikimedia Commons